

کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران: دیروز، امروز، فردا

واحد روابط عمومی کتابخانه ملی

«موقعیت کتابخانه ملی نسبت به سایر کتابخانه‌ها همچون نانک مرکزی نسبت به دیگر بانکهاست». این جمله در طول سه سال گذشته شعار استراتژیک مسئولان این کتابخانه در کلیه سخنرانی‌ها، مصاحبه‌ها، مذاکرات و مکاتبات با گروه‌ها و افراد ذیربطی بود که جلب نظر مساعد آنان می‌توانست زمینه‌ساز ارتقاء مقام کتابخانه ملی کشور در جایگاه مناسب و مطلوب باشد. خوشبختانه طرح پیشنهادی «اساسنامه کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران» که توسط هفده نفر از نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی در تاریخ ۶۸/۲/۳۱ تقدیم ریاست مجلس شده بود، پس از طی یک پروسه طولانی بحث در «کمیسیون خاص» که قبل و بعد از شور اول جلسه علنی نمایندگان صورت گرفت، بالاخره در تاریخ ۶۹/۸/۲ در شور دوم جلسه علنی مجلس به تصویب رسید. چهارده روز بعد شورای نگهبان قانون اساسی نیز عدم مغایرت آنرا با قانون اساسی اعلام نمود و این مصوبه قطعیت کامل یافت.

گذشته از زمان طولانی بحث و بررسی کمیسیون خاص در اطراف اساسنامه پیشنهادی، جلسه علنی نمایندگان نیز سه روز وقت کامل خود را به این مهم تخصیص داد و این نشانه اهمیت خاصی بود که دستگاه قانونگذاری کشور برای آینده کتابخانه ملی ایران قابل بود. نهایتاً عالیترین جایگاه تشکیلاتی کشور به این سازمان اختصاص یافت و ریاست عالی آن به رئیس قوه مجریه سپرده شد. مجلس شورای اسلامی این امر را در بخشی از ماده اساسنامه بدین شرح تصویب کرده است:

«کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران... مؤسسه‌ای است آموزشی (علمی)،

تحقیقاتی و خدماتی، زیر نظر مستقیم ریاست جمهوری، که طبق مقررات این اساسنامه اداره خواهد شد و محل آن در تهران است».

این سازمان جدیدالتأسیس که رئیس جمهور کشور به عنوان «ریاست عالی» و رئیس هیأت امناء» مستقیماً بر آن نظارت خواهد داشت دارای هیأت امنایی مرکب از وزرای فرهنگ و ارشاد اسلامی، فرهنگ و آموزش عالی، آموزش و پرورش، دو نفر از صاحب نظران و رئیس کتابخانه است که وی سمت دبیری آنرا برعهده خواهد داشت. هیأت امناء وظیفه سیاست‌گذاری، تصویب آیین‌نامه‌های مالی، اداری، استخدامی و تشکیلاتی، و نصب و عزل رئیس کتابخانه را دارد و بر حسن گردش کار سازمان نظارت می‌کند. رئیس کتابخانه نیز به مدت چهار سال از طرف هیأت امناء انتخاب و با حکم ریاست جمهوری (ریاست عالی کتابخانه) منصوب می‌شود. اهداف کتابخانه ملی بنا بر ماده ۳ اساسنامه جدید آن از این قرار است:

- ۱- گردآوری، حفاظت، سازماندهی و اشاعه اطلاعات مربوط به آثار مکتوب (چاپی و خطی) و غیرمکتوب در ایران و یا متعلق به ایرانیان خارج از کشور.
 - ۲- گردآوری، حفاظت، سازماندهی و اشاعه اطلاعات مربوط به آثار مکتوب (چاپی و خطی) و غیرمکتوب در زمینه ایران‌شناسی و اسلام‌شناسی، خصوصاً انقلاب اسلامی به رهبری حضرت امام خمینی (قدس سره الشریف)
 - ۳- گردآوری، حفاظت، سازماندهی و اشاعه اطلاعات مربوط به آثار مکتوب و غیرمکتوب معتبر علمی، فرهنگی و فنی از کشورهای دیگر.
 - ۴- پژوهش و برنامه‌ریزی علمی کتابداری و اطلاع‌رسانی و شرکت در تحقیقات و فعالیتهای بین‌المللی ذیربط.
 - ۵- اتخاذ تدابیر و اخذ تصمیمات لازم برای صحت، سهولت و سرعت امر تحقیق و مطالعه در همه زمینه‌ها به منظور اعتلای فرهنگ ملی و انجام تحقیقات مربوطه.
 - ۶- انجام مشاوره، نظارت، هدایت و ارائه خدمات فنی و برنامه‌ریزی و سازماندهی کتابخانه‌های کشور.
 - ۷- ارائه روشهای مطلوب به منظور هماهنگ کردن خدمات و فعالیتهای کتابخانه‌های عمومی و تخصصی جهت تسهیل مبادله اطلاعات.
- بدین ترتیب، درخشان‌ترین صفحه از تاریخ کتاب و کتابخانه در کشور گشوده شد و تاریخ پنجاه و چهارساله کتابخانه ملی ایران وارد عصر تازه‌ی گردید.

کتابخانه ملی ایران در ۱۳۱۶ هجری شمسی رسماً در ساختمان کوچکی که در ابتدا برای کتابخانه موزه ایران باستان در نظر گرفته شده بود، گشایش یافت. مجموعه کتابخانه متعلق به «کتابخانه عمومی معارف» سابق بود که آن نیز عمدتاً از مجموعه کتابخانه مدرسه دارالفنون تشکیل یافته بود.

در طول چهل سال تاریخ کتابخانه در رژیم پهلوی، هرگز به مسمای آن بعنوان «کتابخانه ملی» کشور عنایت لازم مبذول نگردید و وظایف اصلی آن با سایر کتابخانه‌های ملی جهان مورد مقایسه و التفات قرار نگرفت. لذا آن را در ردیف سایر کتابخانه‌ها پنداشتند و حداکثر در عداد کتابخانه‌های عمومی بزرگ کشور به حساب آوردند.

به هر حال، این غفلت و بیخبری سبب تأسیس چندین «کتابخانه ملی» دیگر به طور همزمان در سراسر کشور گردید: کتابخانه ملی تبریز، کتابخانه ملی رشت و کتابخانه ملی شیراز!!! زعمای فرهنگی وقت هنگامی که متوجه این تعارض شدند مسأله را بدین نحو حل کردند که کتابخانه ملی ایران را نیز تغییر نام دهند و به نام «کتابخانه ملی تهران» (!) دارای اساسنامه و موقعیت جدیدی سازند. آخرین تصمیمات مصوب وزارت فرهنگ و هنر رژیم پهلوی در مورد اساسنامه کتابخانه ملی حاکی از میزان درک کارشناسان و برنامه‌ریزان و قانونگذاران آن زمان است:

«اساسنامه کتابخانه ملی تهران، کتابخانه ملی برای استفاده و مطالعه عموم و مرکز تحقیقات و مطالعات علمی و ادبی و جمع‌آوری و حفظ نسخه‌های خطی و آثار خوشنویسان و ترویج و تشویق حسن خط و مرجع اطلاعات راجع به کتابخانه‌های کشور می‌باشد»!

با این همه، چون تقلید بی‌چون و چرا از غرب هم ایجاب می‌کرد که بهر حال ایران نیز دارای یک کتابخانه ملی واقعی باشد، در اواخر عمر رژیم پهلوی تصمیم گرفته شد که به جای احیای کتابخانه ملی ایران، کتابخانه جدیدی به نام «کتابخانه بزرگ پهلوی» تأسیس شود! پس از چند سال که به تهیه تشکیلات عریض و طویل و نقشه ساختمان و تغییر نام به «کتابخانه ملی پهلوی» سپری شد و تبلیغات وسیع داخلی و خارجی به راه افتاد، عملاً جز یک ساختمان کوچک استیجاری و چند هزار جلد کتب و نشریات چاپی پراکنده و نامنظم و قریب هفت هزار نسخه خطی

خریداری شده - که آنهم واحد فهرست و حتی لیست کاملی نبود - چیزی وجود نداشت.

اما تشکیلات کتابخانه مزبور به قدری دور از واقعیات کشور بود که بر فرض تحقق، می‌بایست به وسیله تعداد کثیری متخصص خارجی از صدر تا ذیل آن اشغال و اداره شود! البته برای سردمداران رژیم وابسته، استخدام خارجیان و سپردن امور کلیدی کشور بدانها امری عادی بود؛ زیرا بسیاری از شئون اقتصادی، اجتماعی، نظامی و فرهنگی کشور در آن زمان به دست مستشاران خارجی و خصوصاً آمریکایی اداره می‌شد و کتابخانه ملی پهلوی هم بالطبع مشمول همین قاعده بود. نقشه ساختمان نیز دست کمی از تشکیلات مزبور نداشت؛ چرا که با صرف هزینه‌ای گزاف و پس از مسابقه‌ای بین‌المللی، برای زمینی خاص طراحی شده بود که درست بر روی خط زلزله، یعنی یکی از گسل‌های شمالی تهران قرار داشت!!

با سرنگونی رژیم آمریکایی و تأسیس جمهوری اسلامی، شورای انقلاب در اوآن فعالیت خود انحلال کتابخانه پهلوی و ادغام اموال منقول و غیرمنقول و پرسنل آن را در کتابخانه ملی ایران به تصویب رساند و آن را از وزارت فرهنگ و هنر - وزارت ارشاد بعد از انقلاب اسلامی - به وزارت فرهنگ و آموزش عالی منتقل ساخت. کمی بعد مرکز خدمات کتابداری که از مؤسسات پژوهشی این وزارتخانه بود در کتابخانه ملی ایران ادغام شد. شهید رجایی نخست‌وزیر وقت نیز دستور واگذاری دو باب از کاخهای بزرگ سلطنتی را به کتابخانه ملی صادر نمود تا بتواند توسعه مطلوب خود را در دوران انقلاب اسلامی آغاز کند. ولی متأسفانه این مهم بدلیل شهادت آن بزرگوار و شروع موج تروریسم آمریکایی در کشور و واقع بودن کاخهای مزبور در منطقه امنیتی مرکز شهر، عملی نشد و بجای آن، ساختمان دفتر سابق فرح در نزدیکی کاخ نیاوران و بخشی از ساختمان شماره هشت وزارت فرهنگ و آموزش عالی در اختیار کتابخانه قرار گرفت.

با اندکی فاصله، مجلس شورای اسلامی تصویب کرد که دو نسخه از کلیه کتب و نشریات منتشره در کشور به کتابخانه ملی تحویل شود و سپس نخست‌وزیر نیز طی بخشنامه‌ای کلیه واحدهای دولتی را موظف ساخت که دو نسخه از تمام انتشارات خود را به این کتابخانه ارسال دارند. اعتبارات، امکانات و نیروی انسانی کتابخانه از لحاظ کمی و کیفی توسعه چشمگیر یافت و فعالیت‌های آن در زمینه‌های خدماتی،

گزارشها ۲۰۱۵

تحقیقاتی و آموزشی گسترش پیدا کرد؛ تا آنجا که اقتضا نمود به سازمانی مستقل و وسیع تحت نظر مستقیم ریاست جمهوری تبدیل گردد.
جداول تطبیقی ذیل بیانگر قسمتی از این تحولات است:

۱- بودجه جاری و اعتبارات

سال	بودجه جاری به هزار ریال	اعتبار خارج از شمول به هزار ریال	درآمدهای اختصاصی و کمک های مردمی به هزار ریال	جمع به هزار ریال
۱۳۵۶	۳۷٫۴۷۰	۰	۰	۳۷٫۴۷۰
۱۳۶۶	۱۰۴٫۰۰۰	۴۰۰۰	۰	۱۰۸٫۰۰۰
۱۳۶۹	۲۹۲٫۰۰۰	۲۳۰٫۰۰۰	۱۳۰٫۰۰۰	۶۵۲٫۰۰۰

۲- نیروی انسانی

سال	دکتری	فوق لیسانس	لیسانس	فوق دیپلم	دیپلم	پائین تر از دیپلم	جمع
۵۶	۰	۰	۱۵	۱	۲۷	۷	۵۰
۶۶	۲	۱۲	۲۵	۱	۲۳	۱۲	۷۸
۶۹	۲۵	۳۲۰	۳۳	۲۳۵	۵۳۹	۲۷	۱۵۹

در سال ۱۳۶۸ طی عقد موافقتنامه های پنج ساله با دانشگاه تهران قرار بر این گردید که سالانه حداقل پانزده نفر از قبول شدگان کنکور کارشناسی ارشد کتابداری به عنوان سهمیه کتابخانه ملی ایران محسوب شوند، تا بدین وسیله کمیت و کیفیت نیروی انسانی مورد نیاز، بحد مطلوب نزدیک شود.
گذشته از آنچه مستفاد از آمار فوق الذکر است، گزارش فهرست وار ذیل از

۵. شاعل در ماسین نویسی و امور اجرایی

۶. شاعل در بخشهای خدمات و چاپخانه و صحافی

۲. یک نفر دانشجوی دکتری و یک نفر همتراز

۳. سه نفر تمهد خدمتی

۴. اغلب قریب به اتفاق فوق دیپلم کتابداری

اهم اقدامات انجام شده در دوران پس از پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی نیز بیانگر سایر ابعاد توسعه کمی و کیفی کتابخانه است:

الف - خدمات عمومی

با تخصیص دو ساختمان دیگر به کتابخانه ملی ایران، مجموعه مکتوب کتابخانه بدین شرح تقسیم شد و مراجعان فضای بیشتری برای دریافت خدمات یافتند:

ساختمان قدیمی (واقع در خیابان سی تیر) به کتب و نشریات فارسی و عربی اختصاص پیدا کرد و ساختمان شهید عباس اسلامیه (تقاطع خیابانهای فلسطین و انقلاب) به مرکز کتب و نشریات خارجی تبدیل شد. ساختمان نیاوران (میدان نیاوران) نیز محل استقرار مجموعه‌های اسلام‌شناسی و ایران‌شناسی، کتب خطی، کانون کتاب‌شناسی و همچنین بخشهای تحقیقات، فهرست‌نویسی، کامپیوتر، سفارش کتاب و مبادلات گردید. مجموعه کتب چاپی فارسی و عربی بالغ بر ۲۰۰٫۰۰۰ نسخه، کتب خارجی ۱۵۰٫۰۰۰ نسخه، ایران‌شناسی و اسلام‌شناسی ۲۲٫۰۰۰ نسخه، کانون کتاب‌شناسی ۲۰٫۰۰۰ نسخه و گنجینه خطی ۱۳٫۰۰۰ نسخه است. بخش نشریات ادواری فارسی شامل دوره‌های ۱۳۰۰ عنوان مجله (۱۰۵۰۰ جلد) و ۱۴۶۰ عنوان روزنامه (۶۵۰۰ جلد) است.

خدمات عمومی کتابخانه، جز آنچه در تالارهای مطالعه صورت می‌گیرد، اغلب به صورت پاسخهای تلفنی و کتبی و ارائه نظرات کارشناسی و خدمات مشاوره‌ای به محققان و کتابداران کتابخانه‌های تخصصی و عمومی کشور انجام می‌شود. همچنین انتشار فهرستبرگه‌های مورد نیاز کتابخانه‌ها، کتاب‌شناسی ملی ایران و برخی کتاب‌شناسی‌های موضوعی از جمله این گونه خدمات است.

ب - خدمات فنی

بخش فهرست‌نویسی با روزآمد کردن کار خود توانسته است این کتابخانه را در عرصه بین‌المللی از اعتبار و حیثیت خاص برخوردار سازد. کیفیت مطلوب فعالیت این بخش که در کتاب‌شناسی ملی ایران هر شش ماه یکبار تجلی می‌یابد، سبب گردید که فدراسیون بین‌المللی انجمنهای کتابداری و مؤسسات وابسته (ایفلا) در اجلاس دو سال قبل خود، کتاب‌شناسی ملی ایران را به عنوان یکی از ده نمونه

کتابشناسی استاندارد بین‌المللی اعلام کند. متأسفانه مشکلات عمومی چاپ و نشر در کشور تاکنون مانع از انتشار سریع کتابشناسیهای تدوین شده بوده است که خوشبختانه در سال جاری این معضل با توسعه امکانات چاپی کتابخانه در شرف حل نهایی است.

ج- سفارش کتاب و مبادلات

در بخش سفارش و تهیه کتاب و نشریات داخلی و خارجی، پس از دوره‌ای رکود نسبی که ناشی از عدم استقرار کامل کتابخانه در وضعیت جدید خود بود، اقدامات جدی صورت گرفت. نگاهی به ارقام هزینه شده در نیمه اول سال ۱۳۶۹ نشان‌دهنده قسمتی از اقدامات انجام یافته توسط این بخش است:

خرید کتب خطی	خرید کتب چاپی فارسی و کتب و نشریات خارجی
به هزار ریال	به هزار دلار
۹۰۰۰	۱۵۰
۸۱۰۰	

باید توجه داشت که اعتبارات مزبور فقط برای تأمین کسری مجموعه کتابخانه و یا افزودن بر کمیت کتب و نشریات موجود آن هزینه شده است، زیرا کتابخانه ملی ایران تمام کتب و نشریات داخلی و قسمتی از کتب و نشریات خارجی مورد نیاز خود را به صورت رایگان و یا هدیه و مبادله دریافت می‌دارد.

در بخش مبادلات خارجی نیز اقدامات انجام یافته هرچند گسترده نبوده است ولی باب همکاریهای وسیع آتی را گشوده است. پروتکل‌های همکاری متعددی بین این کتابخانه و کتابخانه‌های ملی جهان بطور مستقیم و یا از طریق موافقتنامه‌های فرهنگی بین جمهوری اسلامی ایران و کشورهای خارجی منعقد شده است که مبادله کتاب تنها یکی از موارد آن است. علاوه بر این طرحی با اعتبار یک میلیون و شصصد هزار دلار به سازمان جهانی یونسکو پیشنهاد شده است که به عنوان یک پروژه مشترک، به گردآوری میکروفیلم کلیه نسخ خطی اسلامی و ایرانی موجود در کتابخانه‌های جهان در بخش خطی کتابخانه ملی ایران بیانجامد. مبادله داخلی نیز که اغلب به لحاظ فقر کتابخانه‌های تخصصی و عمومی کشور پایاپای نبوده است، سبب

ارائه هزاران کتاب مازاد کتابخانه - عمدتاً به زبان انگلیسی - به مؤسسات آموزشی و پژوهشی نیازمند گردیده است که از آن جمله کتابخانه‌های دانشکده زبانهای خارجی دانشگاه تهران، دانشگاه تربیت معلم، مرکز فرهنگی علامه طباطبایی، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی و برخی مدارس و مساجد تهران قابل ذکر است.

د- تحقیقات

بخش تحقیقات کتابخانه با ارائه و اجرای طرحهای پژوهشی متعدد در زمینه سرعنوانهای موضوعی فارسی، گسترش اسلام در رده‌بندی دیویی و کنگره، فهرست مستند اسامی مشاهیر و مؤلفان، فهرست مستند اسامی جغرافیایی، فهرست مستند اسامی سازمانها و مؤسسات، گسترش زبان فارسی و ادبیات ایران قبل و بعد از اسلام، کامپیوتریزه کردن کتابخانه و ارائه خدمات پژوهشی و مشاوره‌ای به سازمانهای علمی و تحقیقاتی کشور گام مؤثری در احراز جایگاه خاص کتابخانه ملی در کشور برداشته است.

ه- آموزش

کتابخانه ملی ایران همه‌ساله دو بار در ماههای اردیبهشت و آبان دوره‌های آموزشی ویژه‌ای را برای کتابداران شاغل در کتابخانه‌های عمومی و تخصصی کشور برگزار می‌کند. مدرک اتمام این دوره از لحاظ سازمان امور اداری و استخدامی کشور مجوز انتقال کارمند به رسته کتابداری است. علاوه بر این، مجوز ایجاد دوره کارشناسی ارشد کتابداری توسط کتابخانه ملی نیز اخذ شده و کسب مجوز برای دوره‌های کاردانی و کارشناسی نیز در دست اقدام است که به محض تأمین محل مناسب نسبت به راه‌اندازی دانشکده کتابداری و اطلاع‌رسانی در سطح یک مؤسسه آموزشی بین‌المللی اقدام خواهد شد.

و- انتشارات

فعالیت کتابخانه در زمینه انتشار کتابشناسی ملی ایران و سایر کتابشناسیهای موضوعی و همچنین متون علمی و آموزشی کتابداری تاکنون به چاپ و انتشار ۵۰

عنوان کتاب انجامیده است. متأسفانه همانطور که اشاره شد، کمبود امکانات چاپی نه فقط مانع از چاپ به موقع آثار تهیه شده بود، بلکه موجب انصراف از انتشار برخی از تحقیقات در دست تهیه می‌گردید. از این رو تأسیس چاپخانه‌یی مجهز در حد نیاز کتابخانه مورد توجه قرار گرفت و با تأمین برخی ملزومات آن امید می‌رود که در آینده نزدیک این مشکل نیز برطرف شده و انتشارات کتابخانه توسعه یابد.

ز- تجهیزات

علاوه بر چاپخانه در شرف تأسیس و توسعه بخشهای صحافی، چاپ و تکثیر برگه و میکروفیلم، بخشهای جدیدی مثل بخش خدمات ماشینی (کامپیوتر) ایجاد شده و ظرفیت کلیه مخازن نیز با تهیه تجهیزات لازم نظیر قفسه و برگه‌دان افزایش یافت. کافی است که به صد میلیون ریال اعتبار هزینه شده فقط برای تأمین این گونه تجهیزات مخازن توجه شود تا حدود فعالیت صورت گرفته در مخازن کتب فارسی-عربی و لاتین روشن گردد.

ح- شرکت در فعالیتهای بین‌المللی

با عضویت کتابخانه در مجامع علمی و تخصصی جهانی و شرکت فعال آن در کنفرانسها و گردهماییهای بین‌المللی، حضور جمهوری اسلامی ایران صورتی چشمگیر یافت. چنانکه اشاره رفت کتابشناسی ملی ایران به عنوان یکی از ده نمونه کتابشناسی استاندارد جهانی از طرف ایفلا انتخاب شد و کارشناسان و اعضای هیأت علمی این سازمان در بسیاری از این گونه جلسات به سخنرانی پرداختند. فقط طی ۹ ماهه سال جاری بیش از ۲۰ نفر از همکاران کتابخانه در مجامع جهانی حضور یافته و مشارکت فعال داشته‌اند. گزارش برخی از این فعالیتها تاکنون در بخش گزارشهای همین نشریه منعکس شده و در شماره‌های آینده نیز مستمراً درج خواهد شد.

ط- امور رفاهی

در زمینه مسایل رفاهی کارکنان اقداماتی در حد تأمین سرویس ایاب و ذهاب، ایجاد رستوران، ایجاد صندوق قرض‌الحسنه و تجهیز کامل ساختمانهای کتابخانه به

وسایل تأمین کننده حرارت و برودت انجام پذیرفت که با استقلال سازمان کتابخانه امید می‌رود به زودی توسعه یافته و شامل رفع سایر نیازمندیهای همکاران سخت کوش گردد.

ی- ساختمان

فقدان ساختمان مناسب واحد برای کلیه بخشهای کتابخانه ملی از معضلات اساسی آن بوده است. خوشبختانه عنایت مسئولان بلندپایه نظام سبب گردید که نهایتاً کوششهای به عمل آمده منتج به نتیجه قطعی گردد.

گذشته از اقدامات شهید رجایی در مورد واگذاری ابنیه سلطنتی، آقای مهندس میرحسین موسوی نیز در ایام صدارت خود دستور واگذاری برج سپهر - بزرگترین ساختمان تهران (سی و سه طبقه) - را به کتابخانه ملی ایران صادر نمودند که متأسفانه به دلیل عدم مقاومت مصالح برای استقرار قفسه‌های سنگین کتاب، مناسب تشخیص داده نشد. ایشان سپس با واگذاری مالکیت زمین زندان قصر به کتابخانه ملی برای ایجاد ساختمان مطلوب در محوطه آن گام اساسی را در حل این مشکل برداشتند که آنهم پس از مطالعات خاکشناسی، متأسفانه نامناسب اعلام گردید. سپس فعالیتهای برای جستجوی زمین مناسب، منجر به صدور دستور مساعد حجة الاسلام والمسلمین آقای هاشمی رفسنجانی رئیس‌جمهور و اقدام شایسته هیأت دولت در واگذاری قطعه زمینی در اراضی روبروی مصلای بزرگ تهران گردید و این مهم با توجه خاص شهردار محترم تهران به توسعه خدمات فرهنگی، قطعیت کامل یافت.

اینک پروژه ساختمان کتابخانه ملی کشور به عنوان بزرگترین طرح عمرانی برنامه پنجساله دولت در دست اقدام است و امید می‌رود که تا سال ۱۳۷۵ با ظرفیت چهار میلیون جلد کتاب و فراگیر تمام بخشهای وابسته به کتابخانه، آماده بهره‌برداری کامل باشد.

طرزهای آینده

با تصویب اساسنامه جدید کتابخانه، در صورت تصویب تشکیلات جدید و تأمین بودجه پیشنهادی، بنیاد کتابخانه دچار تحول اساسی خواهد گردید و یک ارگان فرهنگی بزرگ و مؤثر در تاریخ کشور متولد خواهد شد.

بنابر تشکیلات پیشنهادی، سازمان کتابخانه ملی مرکب از سه معاونت پژوهشی و برنامه‌ریزی، خدمات عمومی و فنی، اداری و مالی خواهد بود. معاونت پژوهشی بر مرکز پژوهشهای فرهنگی و اطلاع‌رسانی، و مدیریت برنامه‌ریزی نظارت دارد. معاونت خدمات عمومی و فنی بر مرکز خدمات عمومی و مرکز خدمات فنی اشراف دارد. مدیریت اداری و مالی نیز بر مدیریت‌های اداری، مالی و دفتر حقوقی و امور مجلس نظارت می‌کند. دفاتر روابط عمومی و امور بین‌الملل، ارزشیابی و رسیدگی به شکایات، در کنار معاونتهای سه‌گانه تحت نظارت قائم‌مقام رئیس سازمان خواهند بود.

هیأت ممیزه، دانشکده کتابداری و اطلاع‌رسانی و شرکت چاپ و نشر کتابخانه ملی نیز به صورت تشکیلات مستقل زیر نظر رئیس سازمان فعالیت خواهند داشت تا بدون تداخل با امور اجرایی داخلی کتابخانه از امکان رشد و توسعه لازم برخوردار باشند.

بودجه پیشنهادی کتابخانه برای سال ۷۰ بالغ بر هزار و پانصد میلیون ریال است که در صورت تصویب مجلس شورای اسلامی امکان تحقق بسیاری از طرحهای آینده را فراهم خواهد ساخت. از مهمترین طرحهای آتی کتابخانه، توسعه کمی مجموعه مخازن کتب و نشریات فارسی-عربی، لاتین، اسلام‌شناسی، ایران‌شناسی و کانون کتابشناسی، از طریق تأمین کسریهای موجود، خرید کتب و نشریات آثار جدید و توسعه و تجهیز فضای مخازن موجود است. علاوه بر این، فهرست‌نویسی کتب چاپی قبل از انقلاب اسلامی، فهرست‌نویسی کتب چاپی قبل از انتشار، اتمام فهرست‌نویسی کتب خطی انتقالی از کتابخانه پهلوی سابق، نمایه‌سازی مجلات و روزنامه‌ها و تهیه کتابشناسیهای موضوعی مختلف به عنوان توسعه خدمات فنی کتابخانه در مد نظر است. اتمام طرح کامپیوتری کردن اطلاعات و خدمات کتابخانه نیز که دو سال از آغاز آن می‌گذرد، جزء طرحهای اساسی این سازمان است. در صورت اجرای کامل این طرح از طریق پایانه‌ها (ترمینالها) و ایستگاههای اطلاعاتی در نقاط مختلف کشور می‌توان حداکثر اطلاعات مورد نیاز را به دوردست‌ترین مناطق منتقل کرد.

تأسیس دانشکده کتابداری و اطلاع‌رسانی که علاوه بر تربیت نیروی انسانی مورد نیاز کتابخانه ملی، در اجرای مفاد موافقتنامه‌های منعقد شده با کتابخانه‌های ملی

دیگر کشورها پذیرای دانشجویان خارجی نیز خواهد بود، از اولویت خاصی برخوردار است. در این خصوص مجلس شورای اسلامی با تعریف کتابخانه ملی به عنوان «یک موسسه آموزشی (علمی)، تحقیقاتی و خدماتی» آن را در عداد وزارتخانه‌های علوم و آموزش عالی و بهداشت و درمان، شایسته دارا شدن مؤسسات وابسته آموزشی و پژوهشی دانسته است. تبادل کارشناسان و کارآموزان با کشورهای طرف قرارداد فرهنگی جزء فعالیت‌های اساسی کتابخانه در آینده خواهد بود. در این زمینه کشورهای فارسی‌زبان، اسلامی و جهان سومی در اولویت خواهند بود.

طرح وسیع چکیده‌نویسی و نمایه‌سازی تام و جامع کتب و مقالات فارسی و خارجی و تأسیس بخش‌های پژوهشی، برنامه‌ریزی و خدماتی مربوط به دکومانتاسیون از اهم برنامه‌های آتی کتابخانه است که در صورت انجام برخی طرح‌های مقدماتی در سطحی ملی و با مشارکت دانشگاهها و مؤسسات پژوهشی کشور به مرحله اجراء درخواهد آمد.

همکاری با کتابخانه‌های ملی و دانشگاهها و مؤسسات فرهنگی، ایران‌شناسی و اسلام‌شناسی جهان در تهیه و اجرای پروژه‌های مشترک تحقیقاتی و انتشاراتی از مهمترین طرح‌های پیش‌بینی شده است که با توجه به تصویب موافقتنامه‌های مربوطه، در آینده نزدیک جامه عمل خواهد پوشید.

کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران برای تحقق آنچه آرزو دارد، بیش از هر چیز به راهنمایی، مشاوره و مساعدت محققان، اساتید و کارشناسان ذیصلاح کشور نیازمند است و لذا تمام درهای خود را برای استفاده از فیض صاحب‌نظران می‌گشاید و هیچ‌گونه محدودیتی را برای ارائه نظرات کارشناسانه - حتی اگر منافعی با روند گذشته و حال کتابخانه باشد - روا نمی‌دارد.